

EL DESIG DELS DIES
(UNA NOTA DE LECTURA)

Josep Iborra

Joan F. Mira, amb *El desig dels dies*, escrita entre 1978 i 1980 i publicada l'any següent, tanca la sèrie de la novel·la generacional que Amadeu Fabregat havia encetat a principis de la dècada dels setanta. Si abans, amb *Els cucs de seda* i *El bou de foc* havia recordat els anys d'infantesa —la postguerra— de la seua generació, ara amb *El desig dels dies*, ens conta la història que aquesta generació començà a viure quan fa els seus vint anys entorn al 1960 més o menys, i que acaba vint anys més tard, ja en plena autonomia, que és quan, com acabe de dir, Mira es posa a escriure'n la crònica.

Ara bé, l'acte, l'operació d'escriure aquesta crònica en forma part: hi és escrit, inscrit, com el centre geomètric, poètic, de la novel·la. El personatge narrador, una nit d'abril —diguem-ne del vint-i-cinc d'abril— decideix engegar davant d'una cassette un llarg soliloqui per evocar els seus darrers anys. Les circumstàncies de l'enunciació hi estan fixades, tematitzades i repeses al llarg del seu discurs:

Un bon braçat de branques. Que facen flama nova. I acostar-hi més els peus. Rellotge no en duc, però pense que devien ser ja les deu passades, o les onze. Hora de posar-me uns altres dos ditets de whisky sense gel...

La presència d'aquest personatge, que *hic et nunc* es constitueix en focus de la història i en origen de la paraula que la rememora, condiciona i fins i tot conforma la seua estructura, el seu to i el seu estil. Fa que siga no tant una «crònica», o una narració «objectiva», com un «discurs», una expansió verbal de la memòria centrada en un subjecte, un «jo», que es parla ell mateix alhora que s'adreça a un «tu» —un altre personatge destinatari d'una història que van viure i compartir amb altres companys seus de generació. L'autor mateix, però, és conscient que no està escrivint la «història» d'aquest temps, com ho és, igualment, de la dimensió subjectiva i ambigua del seu relat:

Que si algú n'ha de fer la història, ja les explicarà i en donarà raó com cal o com voldrà. Junt amb la de coses de molt més pes i substància que pel mateix temps passaven. I en qualsevol cas, no és feina meua, ara que ja em

queda poca nit i que comence a pensar i a dubtar què em resultarà, tot plegat, de l'esforç d'aquesta hora. Si una crònica, memòria, document, plany, confessió, feblesa, o què. I suposant que haguera de ser jutjat, en termes de què ho seria? Perquè en tot cas, no és Història, ni Sagrada ni profana ni natural, ni tampoc estrictament Literatura. Sinó que és menys que tot això i també, per a nosaltres, més. I si ara que finalment m'ho veig escrit, transcrit, no ho llance tot a la paperera, ja no sé si es per inèrcia o per quina mena de consideració.

Precisament, aquest «menys» i aquest «més» fan que l'evocació de la història no pugui tenir el caràcter d'una narració objectiva, amb esdeveniments perfectament individualitzats en el seu temps, el seu espai i les seues circumstàncies particulars. Es tracta d'una evocació sintètica, «iterativa» —és l'argot de la narratologia—, en què sèries d'esdeveniments idèntics, similars, es presenten una sola vegada o en diferents variacions que els resumeixen. Per una banda, això els acosta al narrador —i, naturalment, al lector—, els fa convergir en la seua experiència actual —el moment de l'evocació— que els modifica i declina, ja amb nostàlgia, ja amb ironia o amargor. Al capdavall, quan conta aquella història, les «coses» han canviat, les il·lusions no s'han realitzat i els anys per a ell —per a ells, els seus companys— han passat...

Hora d'auto-indulgent somriure serà, en què tant m'agradaria tenir-los asseguts ací, tan estimats, al costat meu i a la vora del mateix foc...

Un desig que troba el seu contrapunt, unes pàgines abans, en la història viscuda:

Però pocs encara, diria més tard la veu de l'Arnau, dret al costat de la llar encesa mentre els altres, havent menjat fraternalment els entrepans de llonganisses i truites diverses, sèiem en rotgla al voltant i les flames t'emmarcaven, Arnau, te'n deus recordar on siga que sigues ara, com jo ací davant d'aquesta llar en aquestes mateixes hores d'una nit d'abril que seria inoblidable. Quan, amb gust encara de taronja a la boca, deies que érem pocs, però que ja havia nascut en i amb i per a nosaltres pocs la consciència primera de voler dur la resurrecció i la vida a tota sencera una pàtria perduda, poètica o evangèlica esperança, consciència que, o eixia d'allí, dels qui llavors miràvem pujar darrer de tu les flames d'eixut sarment de vinya, o ja no eixiria mai més, perquè les condicions d'aparició de la vida dins el brou inert es donen una sola vegada, i s'havien donat i havia nascut.

I, encara, aquest centre de gravitació del relat en l'acte de la seua enunciació, reprès ara i adés per tal de puntuar-lo i marcar-ne el ritme, n'és també la seua pauta temporal:

ho tinc ja tot ben calculat: la duració de la llenya que s'ha de cremar i el temps exacte, la cabuda de les hores que van des que ha començat a apagar-se el color de la mar fins que tornarà a aparèixer gris i rosa pel finestral. Quan hauré tret davant de tu i de mi les coses que cal traure, i s'hauran quedat a dins les que sempre, o almenys ara, cal que s'hi queden. No fent-ne la tria a l'atzar, sinó per l'encadenament, mai no casual, d'elles, que van venint totes soles.

L'«encadenament»: és un altre aspecte, més substancial, a remarcar en la confecció de l'obra de Mira i que deriva igualment del seu plantejament fonamentalment discursiu. Es tracta d'un discurs que es desenvolupa lliurement, amb una sintaxi més pròpia del monòleg interior —una mica, de vegades, a la manera de Joyce— que de l'escriptura «ortodoxa» i que pot així traduir o actualitzar les virtualitats d'una memòria, els seus «remolins», l'espiral verbal que es genera des del centre mateix de l'experiència «al voltant del seu eix xuplador, cap al buit...» Com ara aquest fragment:

I barrarien encara el pas a l'altra inevitable temptació, que és d'emigrar per sempre. Potser tornar? A Alexandria o a New York, o a algun altre port de confusió de mars i melting-pot semblant. I perdre-s'hi sense cap fil, per Ras-el-Tin o pels llargs carrers de Brooklyn. O a Dublín, amb els quatre llibres de James Jota a la butxaca, i l'*Ulysses* de Guide Michelin pel port sempre emboirat, onelegged sailors, i per les esglésies ni de bon tros tan nombroses com les tavernes, the sacred smell of stones, llegint després al parc humit i ombrívol de Trinity College les *Beastly Beatitudes* de Balthazar B., antic llogater de la casa i l'últim dandy d'aquest segle, vingut des de París a perdre's també en la ciutat d'on tots escapen i ningú no pot mai fugir, com aquesta nostra, doncs, tampoc no serviria, encara que com és sabut no tots els reis són irlandesos, però tots els irlandesos són fills de rei...

No ho permetrà el Déu d'Israel.

O aquest altre:

I no llançar-la a morir per terra. La llengua. Tallada. Zzzzit! Flop! Escopida. En la pols o en higiènica plata quirúrgica. La boca plena llavors de sang, calenta. O de whisky, fred. Rotllo, aquesta nit, com diuen ara. Memòria de l'Abbé Grégoire ala Convention: Rapport sur la nécessité et les moyens d'anéantir les patois. Jo patois. Paté. Paté composé. Auto-rotllo, *self*-confessió oral i privada. Ego te absolvo in nomines Patris et. Invàlida pere absència total de penediment i de qualsevol propòsit d'esmenar la via. Diritta nel mezzo del camin di nostra vita. També podrà ser pública, si cal. Enregistrida per general eximpli i audició, amplificació dels efectes i broadcasting corporation. O per escrit, esdevinguda text. El més literari dels mots escaients. Dels quals ens esmercem en la recerca. Tekst: de tek-, que és d'on ve tèkstil, val a dir creuat i amb entrellat. I teg-ula i teg-ument, que és tant com teula i teulada per al necessari aixopluc. Així com tèknic, que representa fuster, tek-tònic o també arquitekto, o siga superfuste de l'obra, etcètera. Encara

que no testimoni ni tampoc testament.

La Crònica, «crònica», o biografia d'una generació està dividida en dues parts, amb dotze capítols o fragments cada una. La primera, centrada en les il·lusions d'uns joves quan descobreixen el món i ells mateixos però també, i sobretot el seu País. La segona part ve a ser la prova de foc d'aquests somnis, el pas a l'acció i el xoc amb la realitat —la policia, o la por o el cansanci...—

Si et sembla, comencem per l'hivern anterior a l'última primavera romana, o per aquella primavera, que també devia tenir un ignorat vint-i-cinc d'abril, tal dia com avui en faria vint anys o potser divuit, tant se val. Comencem, doncs...

Així arrenca el moviment de la serpentina verbal del passat evocat pel narrador. Evocació d'itineraris pel nucli històric —exaltant— de València, pel seu nucli burgès «modernista»— frustrant, *malgré tout*, acampades pel País, les relacions sentimentals... Tot dóna ocasió a repassar monuments i botigues, a referències i senyals històrics o actuals de la vida valenciana, amb profusió de detalls, d'associacions i dissociacions culturals, sociològiques, literàries, polítiques... Tot alimenta la consciència exaltada d'uns personatges que descobreixen una vida nova, una vida nova que celebren amb cerimònies d'iniciació, com un nou bateig que esborra el «bateig fals i sacrileg», que puga redimir la seua condició de fills «bords o renegats dels nostres propis pares».

La crònica de Mira es troba animada per la voluntat que movia aleshores una generació i el seu cronista, de mirar, de llegir, integralment, el País amb ulls nous, de viure a la llum d'una flama que il·luminava d'il·lusions, projectes, ingenuïtats, organigrames clandestins, festes amb alcohol i discos...

En algun racó del gran mural que pintaré quan ja seré prou vell i boig, hi haurà el Pere Zabalta inaugurant el pont de la plaça d'Amèrica amb la seua llarga i solemne pixada de xampany. Serà un fresc segurament efímer. Cobrint els murs impúdics que van quedant per tota la Ciutat on enderroquen implacablement cases deixant a l'aire marcats els espais que havien sigut més íntims, cambres i alcoves d'esvaïts colors, senyals de bancs de cuina, de rebosts o d'armaris de roba, vertical document ja arqueològic abans de caure al seu torn o ser cobert per nova conillera. En un altre racó hi hauria, vestida de blanc, Blanca, desapareixent per un cantó entre un tumult de gent. I, contemplant la inaugural pixada nocturna, el Gerard en els graons de l'ampla escala rient rient com un boig. Coses així. Encara que allò que jo de veritat voldria, seria pintar un mural mur mirall seguint valls i carenes, milles i milles, tot al llarg del país i del temps. Pintar. Seria un històric profit dels meus així no tan inútils anys d'Acadèmia romana. Fins a l'últim detall de tots els gestos de les nostres cares i mans de llavors. Un michelangesc judici provisional.

L'impuls líric —la nostàlgia dels dies, d'una pàtria impossible— té nombrosos registres en aquesta novel·la de Mira: el grotesc i la ironia, el patetisme i el lirisme, sovint amb sordina. Hi resta, però, en el fons de la seua història l'afirmació moral; nítida i inequívoca, que es pot llegir, ja d'entrada, en el fragment de Maimònides, que encapçala el llibre i del qual ha extret el títol:

El gran desig dels Savis i dels Profetes no era el desig dels dies del Messias, no el pensament d'arribar a governar el món sencer, ni de menjar i beure i divertir-se, sinó d'arribar a ser considerats dignes de viure en el Món que ha de venir.

JOAN E MIRA
El desig dels dies

